

Kujundkeele uurimise konverents Stockholmis

Stockholmi metafoorifestival (The Stockholm Metaphor Festival) toimus 6.–8. septembrini 2012. Mõneti eksitava nimega üritus kujutab endast tegelikult rahvusvahelist kujundkõne uurimise iga-aastast konverentsi, mis on välja kasvanud Stockholmi ülikooli inglise keele osakonna korraldatud seminarist ning toimus tänavu juba kuuendat korda. Aastatega on sellest saanud oma valdkonna tippteadlaste kokkusaamine, mille raames peetakse ja kuulatakse ettekandeid, arutletakse töötubades ja vestlusringides kujundliku keelekasutuse võimalusi. Osavõtjaid on mitmelt erialalt, tänavu osalesid konverentsil mitte ainult keele- ja kirjandusteadlased, vaid ka psühholoogid, arstid, sotsioloogid.

Sel aastal osales konverentsil 59 esinejat 21 riigist. Peaesinejateks on igal aastal kutsutud oma ala tippteadlased. Varasematel kordadel on esinenud näiteks sellised tuntud kognitiivlingvistid nagu Zoltan Kövecses, Antonio Barcelona, Ray Gibbs, Ronald Langacker, Gerard Steen.

Tänavused plenaarettekandjad olid leksikoloog ja Briti inglise sõnaraamatute koostaja Patrick Hanks Suurbritanniast ning kirjandusteadlane Bo Pettersson Helsingi ülikoolist. Esimene keskendus metafoori ja võrdluse eritlemisele nn tavakõnes (*The Roles and Structure of Comparisons, Similes, and Metaphors in Natural Language*), teine metafoori ja narratiivi suhestumisele eri aegade kirjandusteostes alates Homerosest kuni David Lodge'ni (*Towards an Integrated Account of Metaphor and Narrative in Literature*). Hanks oli mõnevõrra kriitilisem just valitsevate arusaamade, iseäranis George P. Lakoffi ja Mark Johnsoni arutluskäikude suhtes, kuid teineteisest sõltumata rõhutasid mõlemad vajadust pöörata enam tähelepanu kujundite kasutamisele konkreetsetes tekstis, mitte lähtuda keele kasutusjuhtude analüüsimisel *a priori* abstraktsetest mõistelistest kategooriatest.

Lisaks ettekannetele toimusid töötoad ja arutelud. Selleaastase konverentsi kahe töötoa – *Linguistic and Conceptual Metaphors and their Relations* ja *Dickens and Figurative Language* (ajendatuna kirjaniku 200. sünniaastapäevast) – läbiviijateks olid Gerard Steen Amsterdami ülikoolist ja Leona Toker Heebrea ülikoolist. Steen on ühtlasi organisatsiooni Metaphor Lab eestvedaja, organisatsiooni põhieesmärgiks on seatud metafoorse teadlikkuse uurimine sotsiaalsetes situatsioonides. Festivalil varasematelgi aastatel üles astunud Steen oli sel korral lingvistika-alase töötoa eestvedaja ning esines ka elavat vastukaja leidnud ettekandega *Metaphorical Framing and Discourse Comprehension: Deliberateness, Consciousness, and Other Issues*. Ta toonitas kõigis oma etteastetes, et metafooride kasutamisega seoses tuleks rohkem uurida selle protsessi teadvustamist ja eesmärgistatust. Põhiküsimuseks on tema arvates, missuguseid metafoore kasutatakse teadlikult ja ka mõistetakse metafooridena ning seegi, millist mõju avaldavad need protsessid suhtlusele tervikuna.

Enamikus ettekannetes tegeldi peaaegjalikult kontseptuaalsete metafooride realiseerimise ringutega nii ilukirjanduses kui ka igapäevases keeles, samuti nn spetsiifilistes keelekasutuskeskkondades, näiteks teadlaste, poliitikute, ajakirjanike ja meditsiinitöötajate kõnepruugis. Mitmed uurijad olid suunanud oma tähelepanu internetis leiduvale. Näiteks vaadeldi arvutiviiruse metafoorset mudeldamist (*Computer Virus: Conceptualization and Metaphorical Modeling* – Ekaterina Issajeva & Svetlana L. Mišlanova), tugevalt piltlike metafooride kultuurilist kohandamist veebis (*Verbo-pictorial Metaphor and Website*

Localisation: A cultural approach to the transfer of persuasive multimodal texts to the Greek Locale – Parthena Charalampidou) ja multimodaalsete metafooride kasutamist reklaamides (*Verbo-pictorial (Multimodal) Conceptual Metaphors in the Discourse of Lithuanian Advertisements* – Skirmante Šarkauskiene & Saule Juzeleniene). Tõdeti, et tänu internetile on visualisatsioonil üha olulisem roll ning sellega peab kujundliku keele mõistmise uurimisel üha rohkem arvestama.

Esmakordse ettekande Eestist tegi siinkirjutaja, teemaks kujundlik keelekasutus tänapäeva Eesti internetiühiskonnas. Oma ettekandes “On the Role of Phraseology in Online Media” käsitlesin uute keeleliste ilmingute olemust sotsiaalse meedia näitel. Täpsemalt vaatlesin eesti poliitikute keelelise käitumise mõju ühiskondlikele protsessidele, nagu olid selle aasta alguses ACTA-vastased sõnavõttud ja meelevaldused. Poliitikutelt pärinevad lentsõnad või tsitaadid hakkavad internetisuhtluses elama nn oma elu, muutudes ühel hetkel osaks igapäevasest keelelisest suhtlusest.

Nagu tõdes üks töötoa läbiviijatest, Gerard Steen konverentsi lõppsõnas, on metafoori ja kujundkõne uurimises küllalt neid kohti, mida tuleks edasi arendada. Nii on kognitiivistid tänini peaaegu mööda vaadanud semiootikas väljatöötatust. Universaalsete ilmingute ja kultuurisümbolite eritlemise asemel püritakse pigem üldiste kategooriate kohaldamisele kohaliku keele ja kultuuriga seotud ilmingute suhtes. Ka pööratakse metafoori kõrval vähe tähelepanu teistele kujunditele, rääkimata nende ja metafoori vahekorra määratlemisest. Nii pakkuski üks konverentsi põhikorraldajatest Christina Alm-Arvius välja järgmise aasta teemana metafoori suhestumise teiste kujunditega, iseäranis metonüümiaga.

Konverentsi toimumisajaks ilmus konverentsiesinejate ettekandeid tutvustavate teeside kogumik. Sama võib leida ka konverentsi kodulehelt aadressil <http://www.english.su.se/about-us/events/the-stockholm-metaphor-festival/the-2012-metaphor-festival>.

Anneli Baran

Kogukonnad arhiivis ja arhiiv kogukonnas

Eesti Rahvaluule Arhiiv 85

Eesti Rahvaluule Arhiivi 85. sünnipäeva puhul toimus 24. ja 25. septembril Eesti Kirjandusmuuseumis kahepäevane rahvusvaheline konverents “Arhiivid ja kogukonnad/ Archives and Communities”. Pealkirja kätketud kogukonna-mõiste viitab üheltpoolt sellele, et ehkki arhiivide nimed loovad sageli seose mingi konkreetse rahvuskogukonnaga (nt Eesti Rahvaluule Arhiiv, Läti Rahvaluule Arhiiv), on nende sisu alati tunduvalt heterogeensem. Teisalt on oluline, et ka kasutajaskond pole ühtne, vaid jaguneb erinevateks rühmadeks ning arhiiv võiks olla ruum nende erinevate rühmade dialoogi arendamiseks – just seesuguse dialoogi olemasolu võiks viidata arhiivi aktuaalsusele antud kultuurikontekstis. Fookusse asetatud teema tuli ettekannetes vaatluse alla nii minevikulises kui ka tänapäevases; kohalikus, rahvuslikus kui ka rahvusvahelises võtmes; nii küsimusena sellest, mida ja kuidas arhiveerida kui ka sellest, kuidas